

TOIMINTAMALLI VAIKEIMMASSA ASEMASSA OLEVIENT NUORTEN OSALLISUUDEN VAHVISTAMISEEN

VAPA-HANKKEEN MUHOKSEN PILOTOINNIN LOPPURAPORTTI

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

WWW.NUORTENYSTAVAT.FI

AMIRA BUSHNAIEF
LEA NIKULA

TOIMINTAMALLI VAIKEIMMASSA ASEMASSA OLEVIENTEN NUORTEN OSALLISUUDEN VÄHVIKÄMISEEN

VAPA-HANKKEEN MUHOKSEN PILOTOINNIN LOPPURAPORTTI

AMIRA BUSHNAIEF JA LEA NIKULA

NUORTEN YSTÄVÄT RY 2016

ISBN 978-952-5849-27-1 (PDF)

TIIVISTELMÄ

VAPA-HANKKEEN TAVOITTEET

1. Tavoittaa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
2. Kehittää matalan kynnyksen toimintaa kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien nuorten tarpeisiin
3. Tarjota nuorille mielekästä tekemistä ja parantaa heidän osallisuutta ja elämänhalua
4. Levittää valmennuspajan toimintamallia Pohjois-Suomen kuntiin

VAPA-HANKKEEN TOIMINTA

- Pilotointi toteutettiin Valmennuspaja Mahikella yhdessä Muhoksen kunnan työntekijöiden kanssa. Yhteistä työtä suunniteltiin työntekijöiden kyselyjen, nuorten haastattelujen ja yhteisten kehittämistyöpajojen avulla.
- Valmennuspajan työntekijöille rakennettiin valmiudet kohdata ja työskennellä vaikeimmassa asemassa olevien nuorten kanssa lisäämällä heidän osaamista erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmista. Lisäksi pilotoitiin uusia työmenetelmiä, jotka pohjautuivat dialogisuuteen, työparityöskentelyyn ja väkivallan uhan alla työskentelyyn.
- Ensikohtaaminen nuoren kanssa toteutettiin työparityöskentelynä kunnan sosiaalityöntekijän ja valmennuspajan työntekijän kanssa. Nuorelle tarjottiin tiiviin tuen aloitusta, joka sisälsi yksilötapaamisia ja mahdollisuuden pienryhmätoimintaan ennen kiinnittymistä valmennuspajalle.
- Uuden toimintamallin perustana oli intensiivinen ja välittävä työote, jossa nuorelle annetaan riittävästi tilaa ja aikaa motivaation herättämiseen. Tarvittavat toimijat koottiin nuoren ympärille välttämällä ”luukuttamista” tiskiltä toiselle. Sen sijaan, että jäätin odottamaan nuoren sitoutumista, sitoutuivat työntekijät toimimaan nuoren tukemiseksi.

VAPA-HANKKEEN TULOKSET

1. Hankkeen aikana tavoitettiin yli 70 vaikeimmassa asemassa olevaa nuorta
2. Hankkeessa kehitettiin sektorirajat ylittävä matalan kynnyksen toimintamalli (*sivu 16, prosessikaavio*)
3. Toimintaan kiinnittyneet nuoret pääsivät osaksi yhteisöä ja osallistuivat valmennuspajan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen saaden vertaistukea sekä mielekästä sisältöä ja rytmiä arkeen
4. Toimintamallia levitettiin 24 kuntaan kuntakäynneillä, kuntien työntekijöiden tutustumiskäynneillä valmennuspajalla sekä seminaareissa ja luennoilla

HANKKEEN LISÄTULOKSET:

Julkisen ja kolmannen sektorin välinen työparityöskentely sekä sosiaalityön jalkautuminen nuorten toimintaympäristöön. Toiminta vakiintui Muhoksella pysyväksi käytänteeksi.

Valmennuspajan työntekijät saivat valmiuksia kohdata ja tukea vaikeista päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria.

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Pilotointi osoitti, että pienessä kunnassa valmennuspaja toimii nuorten palvelujen koordinoijana joustavasti siten, että vaikeimmassa asemassa olevat nuoret saavuttavat monialaiset palvelut jos ei yhdeltä luukulta niin yhden oman työntekijän intensiivisellä ja välittävällä tuella.
- Valmennuspajan tuloksellinen ja erilaisten kuntien tarpeisiin sopiva toimintamalli kannustaa Nuorten Ystäviä kehittämään mallia edelleen. VAPA-hankkeen jatkoksi NY on hakenut kolmevuotista ESR-rahoitusta VALPAS –hankkeelle yhteistyössä neljän Pohjois-Suomalaisen kunnan kanssa. Jatkohankkeessa kehitettäviä osa-alueita ovat esim. yhteistyön syventäminen terveydenhuollon kanssa, etsivän nuorisotyön roolin vahvistaminen ja nuorten kokemusasiantuntijaroolin vahvistaminen.

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	4
2.	VAPA-HANKE JA VALMENNUSPAJA MAHIS	5
3.	PILOTOINNIN VALMISTELU	7
3.1.	TYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUT JA SÄHKÖINEN KYSELY	7
3.2.	NUORTEN HAASTATTELUT	8
3.3.	KEHITTÄMISTYÖPAJAT JA TYÖPARITOIMINNAN KÄYNNISTYMINEN	9
3.4.	TYÖNTEKIJÖIDEN KOULUTTAMINEN	9
4.	TIIVIIN TUEN MALLIN PILOTOINTI MUHOKSELLA	10
4.1.	YKSILÖTAPAAMISET	11
4.2.	PIENRYHMÄT	12
4.3.	REUNAEDOT JA TURVALLISUUS	13
5.	TAVOITTEET SAAVUTETTIIN	15
5.1.	TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN JA NUORTEN TAVOITTAMINEN	15
5.2.	MIELEKÄSTÄ TEKEMISTÄ JA VERTAISTUKEA	17
5.3.	OSALLISUUS JA ELÄMÄNHALLINTA	18
5.4.	YHTEISTYÖTÄ PIENEN KUNNAN TARPEISIIN	18
6.	TOIMINTAMALLIN LEVITTÄMINEN	20
7.	KEHITTÄMISTYÖN JA LEVITTÄMISEN JATKOTOIMET	23

LÄHTEET

1. JOHDANTO

Nuorten Ystävät on kehittänyt vaikeimmassa elämäntilanteessa olevien nuorten ja nuorten aikuisten sosiaalista kuntoutusta jo pitkään. Vertaistukeen ja osallisuuteen perustuva ammatillisesti johdettu matalan kynnyksen toiminta, mielenterveys- ja päihdekuntoutus, työelämävalmiuksia parantavat kurssit ja koulutukset, arkikuntouttava toiminta sekä tuetun työllistymisen työhönvalmennus ovat olleet keskeisiä toimintoja viimeisten vuosien aikana.

Nuorten Ystävät ry osallistui keväällä 2014 sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnalliseen hankehakuun, jossa etsittiin toimijoita nuorten matalan kynnyksen toimintamallin kehittämiseen ja pilotointiin. Ministeriö valitsi kilpailullisen neuvottelumenettelyn kautta kolme toimijaa eri puolilta Suomea, jotka käynnistivät kehittämishankkeet syksyllä 2014 eduskunnan osoittamalla erityismäärärahalla. STM myönsi 4.7.2014 Nuorten Ystäville 100 000 € rahoituksen Muhoksen kunnan ja järjestön yhteiseen kehittämistyöhön ja pilotointiin sekä toimintamallin levittämisen ja juurruttamistyöhön Pohjois-Suomessa. Muut vastaavat kaksi hanketta käynnistettiin Pohjois-Savossa ja Kymenlaaksossa.

Nuorten Ystävien VAPA-hankkeessa lähdettiin kokeilemaan järjestön kehittämän valmennuspajamallin soveltuvuutta kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien nuorten tukemiseen ja valmentamiseen kohti yhteiskunnallista osallisuutta. Hankkeen pilotointi toteutettiin nuorten Valmennuspaja Mahiksella monialaisessa yhteistyössä Muhoksen kunnan työntekijöiden ja muiden nuorten verkostoon kuuluvien tahojen kanssa. Mallia ja kokemuksia levitettiin Pohjois-Suomen kuntiin kuntakäynneillä, kuntien työntekijöiden tutustumiskäynneillä valmennuspajalle sekä hankkeen seminaarissa, luennoilla ja lehtiartikkeleissa.

Tämä loppuraportti kuvaa käytännönläheisesti VAPA-hankkeen etenemistä, Muhoksen kunnan pilotointia, levittämistyötä, kokemuksia sekä tuloksia syyskuun 2014 ja maaliskuun 2016 välisenä aikana.

2. VAPA-HANKE JA VALMENNUSPAJA MAHIS

VAPA-HANKE

- kesto 1.9.2014 – 31.3.2016
- rahoittajana Sosiaali- ja terveysministeriö (100 000 €)
- tavoitteena matalan kynnyksen valmennuspajamallin edelleen kehittäminen kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien nuorten tarpeisiin sekä mallin levittäminen Pohjois-Suomen maakuntiin
- hankkeen henkilöstöresurssina kaksi osa-aikaista työntekijää ja lisäresurssina Muhoksen Valmennuspaja Mahiksen nuoret ja työntekijät sekä kunnan viranhaltijat, jotka olivat mukana käytännön kehittämistyössä.
- hanke kuului STM:n valtakunnalliseen nuorten matalan kynnyksen toiminnan kehittämiseen osana nuorisotakuuta
- STM:n rahoitusta saivat myös Helsingin Diakonissalaitoksen säätio ja A-klinikkasäätio

VALMENNUSPAJA MAHIS

- aloittanut toiminnan syyskuussa 2013
- rahoittajana Muhoksen kunta ja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- järjestää nuorille suunnattua matalan kynnyksen valmennustoimintaa Muhoksella
- pajalla yhdistyy joustavasti nuorten starttipajan, työpajan ja seinättömän pajan toiminta-ajatukset
- valmennus on nuorelle aina vapaaehtoista ja tapahtuu 1-5 päivänä viikossa nuoren voimavarat ja elämäntilanne huomioiden
- toiminta sisältää mm. arjen töitä, toimistotyötä, viestintää, markkinointia, liikuntaa, nettisivujen ja somen päivitystä sekä kokouksiin ja päätöksentekoon osallistumista.
- yksilöllinen palveluohjaus, neuvonta ja tuetun työllistymisen työhönvalmennus ovat nuorten käytettävissä heti, kun heillä on valmiudet siirtyä pajalta eteenpäin.
- pajan toimintaan osallistuu vuosittain noin 70 nuorta ja pajalla työskentelee vastaava työhönvalmentaja (50%) sekä kolme työhönvalmentajaa

VAPA-hanke käynnistyi Oulussa syyskuussa 2014 kahden osa-aikaisen työntekijän resurssilla. Projektipäällikkö työskenteli kolme ja puoli päivää viikossa (70 %) ja suunnittelija yhden päivän viikossa (20 %) tässä hankkeessa. Lisäksi sekä Valmennuspaja Mahiksen että Muhoksen kunnan työntekijät käyttivät paljon työaikaansa hankkeen kehittämistyöhön ja pilotointiin.

Projektipäällikkö vastasi VAPA-hankkeen toteutuksesta ja taloudesta hankesuunnitelman mukaisesti. Hän osallistui Muhoksen pilotoinnin suunnitteluun ja työpajojen vetämiseen yhdessä suunnittelijan, Valmennuspaja Mahiksen työntekijöiden sekä nuorten kanssa. Projektipäällikkö levitti matalan kynnyksen toimintamallia jalkautumalla eri paikkakunnille tapamaan erityisesti kuntien ja kolmannen sektorin toimijoita. Hän toimi asiantuntijana kuntien matalan kynnyksen toiminnan käynnistämisessä ja selvitti eri rahoitusvaihtoehtoja. Lisäksi projektipäällikkö osallistui Rovaniemen Ohjaamo -hankkeen suunnitteluun, valmisteluun ja ohjausryhmätyöskentelyyn. Hän raportoi ja dokumentoi hankkeen tuloksia ja kokemuksia sekä Sosiaali- ja terveysministeriön että kuntien tarpeisiin ja toimi ohjausryhmän esittelijänä ja sihteerinä. Projektipäällikkö vastasi myös hankkeen tiedottamisesta yhteistyössä Nuorten Ystävien viestintäpalveluiden kanssa.

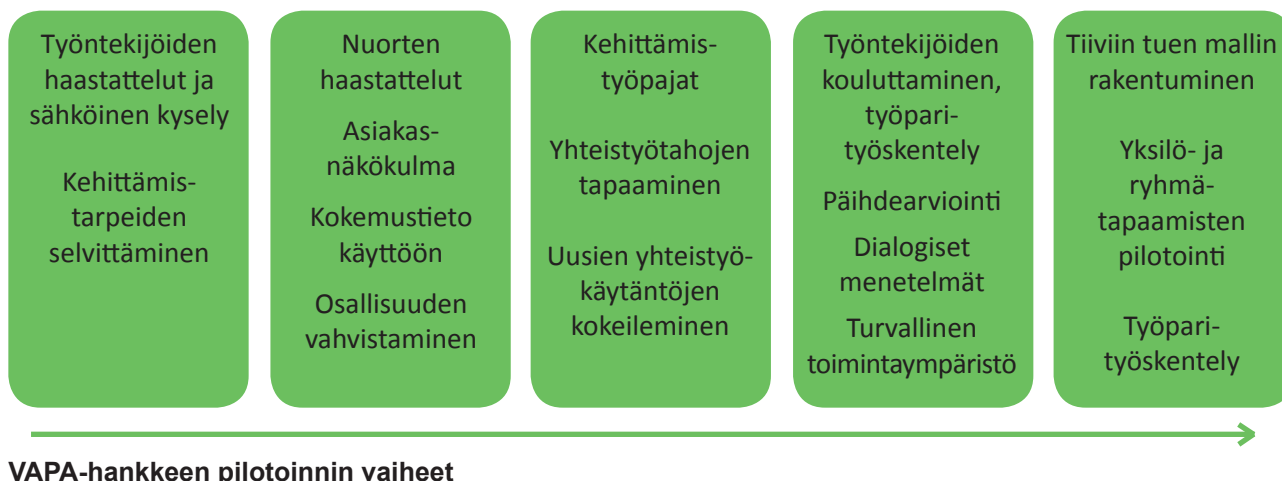
VAPA-hankkeen osa-aikainen suunnittelija toimi hankkeessa mielenterveys- ja päihdekuntoutuksen asiantuntijana ja vastasi Muhoksen pilotoinnin käytännön toteutuksesta. Hank-

keen alkuvaiheessa hän laati ja toteutti hankkeen haastattelut sekä kyselyt, analysoi aineistot ja teki johtopäätökset. Hän teki työpajojen sisällön analyysin ja osallistui sektorirajat ylittävien jatkotoimenpiteiden suunnitteluun sekä toteutukseen. Suunnittelija perehdytti ja koulutti Valmennuspaja Mahiksen työntekijöitä väkivallan uhan alla työskentelyyn ja nuorten kokonaisvaltaiseen elämäntilanteen kartoitukseen MIEPÄ-kuntoutuksen mallin mukaan. Hän antoi Mahiksen työntekijöille työnohjausta vaikeimmassa asemassa olevien nuorten prosessien etenemiseen. Lisäksi suunnittelija toimi ohjausryhmän esittelijänä sekä osallistui raportointiin ja dokumentointiin koko hankkeen ajan.

Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämästä 100 000 euron rahoituksesta yli 80 prosenttia kului hankkeen työntekijöiden palkkakustannuksiin ja liitännäiskuluihin 18 kuukauden aikana. VAPA-hankkeen seminaarin järjestelykulut, ohjausryhmän kokoukset matkakuluineen sekä työntekijöiden matkakulut kattoivat noin 10 prosenttia hankkeen kokonaiskustannuksista. Muita hankkeessa syntyneitä kuluja olivat muun muassa kuntien vierailut Valmennuspaja Mahikselle ja yhdelle kunnalle tarjottu työnohjaus. Lisäksi yhden kunnan pajalle hankittiin tietokoneet nuorten käyttöön ohjausryhmän 14.11.2014 hyväksymän hankkeen talousarvion mukaisesti.

3. PILOTOINNIN VALMISTELU

VAPA-hankkeen pilotoinnin valmistelu kesti neljä kuukautta. Ennen varsinaisen kehittämistyön aloittamista oli tärkeää kuulla kaikkien toimijoiden ja nuorten näkemyksiä ja tarpeita sekä saada yhteinen ymmärrys Muhoksen toimintaympäristöstä. Muhoksen pilotoinnin viisi vaihetta on kuvattu alla olevassa kaaviossa.

3.1. TYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUT JA SÄHKÖINEN KYSELY

Muhoksen kunnan työntekijöiden ja muiden nuorten kanssa työskentelevien tahojen sitouttamiseksi VAPA-hanke toteutti alkuvaiheessa sähköisen kyselyn, jossa kartoitettiin Muhoksen kunnan olemassa olevat ja hyvin toimivat nuorten palvelut, työntekijöiden huolen aiheet ja kehittämistarpeet sekä konkreettiset kehittämis ehdotukset. Kyselyn avulla haluttiin kerätä työntekijöiden kokemuksia vaikeimmassa asemassa olevien nuorten tilanteesta. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella lokakuussa 2014. Nimettämiä vastauksia saatiin 20, joista 10 oli kunnan työntekijöiltä ja 10 muilta sidosryhmiltä.

Työntekijöiden huolet liittyivät pääasiassa vanhemmuuden haasteisiin, nuorten syrjäytymiseen tai syrjäytymisvaaraan, nuorten vapaa-ajan viettoon liittyviin ongelmiin, nuorille suunnattujen palveluiden laatuun tai nuorille tarjottavien palveluiden niukkuuteen kunnan säästöjen vuoksi. Palvelujärjestelmä näyttäytyi työntekijöiden silmissä pirstaleisena ja ”tietoviidakkoa” pidettiin liian sekavana. Työntekijöiden huolena oli se, mistä saa palveluita päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville nuorille ja miten nuoret saadaan mukaan matalan kynnyksen toimintaan. Vastaajien mukaan nuorten päihteiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi Muhoksella.

Kehitysideoita kysyttäessä esiin nousi toistuvasti yhteistyön merkitys eri tahojen välillä. Vastaajat toivoivat yli sektorien tehtävää yhteistyötä, jossa parhaimmillaan yhdistetään joustavasti yksityisen ja julkisen palvelutuotannon parhaat käytännöt. Yhteistyötä kaivattiin myös järjestöjen ja seurakunnan kanssa. Kehittämistyön keskeinen huomio tulee vastaajien mukaan olla nuorten osallisuuden vahvistamisessa.

3.2. NUORTEN HAASTATTELUT

Nuorten haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna Valmennuspaja Mahiksella marraskuussa 2014. Haastatteluun osallistui 17 täysi-ikäistä nuorta, joilta ei kerätty tunnistetietoja. Nuoret olivat käyneet Valmennuspaja Mahiksella eripituisia jaksoja; lyhimmillään kaksi viikkoa ja pisimmillään vuoden. Haastattelujen avulla selvitettiin nuorten kokemuksia Valmennuspaja Mahiksesta, huolen aiheita ja näkemyksiä oman kunnan nuorten tilanteesta sekä konkreettisia kehittämisideoita matalan kynnyksen toimintaan.

Nuorista 15/17 oli tullut pajalle joko sosiaalitoimen tai työvoimatoimiston ohjaamana. Nuorten osallistumispäätökseen vaikutti merkittävästi toiminnan vapaaehtoisuus sekä paikan ensivaikutelma, hyvä ilmapiiri ja toiminnan joustavuus. Tärkeimmät syyt pajalle tulemiseen olivat opiskelujen keskeytykset, tekemisen puute ja taustalla oleva pitkä työttömyysjakso.

Haastatellut nuoret kokivat Valmennuspaja Mahiksen toiminnan itselleen merkityksellisenä. Osallistuminen pajan toimintaan oli lisännyt nuorten itsetuntemusta ja henkistä jaksamista. He olivat tarvinneet ja saaneet konkreettista apua omaan arkeen liittyvien asioiden hoidossa. Lisäksi nuoret saivat apua koulutukseen hakeutumisessa ja työnhakuun liittyvissä asioissa. Nuoret kokivat merkittäväksi tukimuodoksi henkilökohtaisen ohjauksen ja keskusteluavun. Lisäksi he pitivät merkittävänä tukena sosiaalisten taitojen harjoittelemista ryhmätoiminnan avulla.

Nuoret olivat saaneet kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja luottamuksellisen suhteen rakentumisesta valmennuspajan työntekijöiden kanssa. Haastatteluissa esiin nousi lisätarve psykiatriselle avulle. Osa haastatelluista nuorista olisi tarvinnut enemmän työntekijän aikaa ja jalkautumista arkeen sekä kotiin tehtävää työtä. Osa nuorista koki tarvitsevansa tiiviimpää tukea ryhmätilanteessa ja sosiaalisten taitojen harjoittelemisessa.

Haastateltujen nuorten mukaan Muhoksen nuoret voivat pääsääntöisesti hyvin, mutta he tunsivat ja tiesivät myös vaikeassa elämäntilanteessa olevia nuoria. Nämä nuoret eivät haastateltavien mukaan hae apua tai eivät koe olevansa avun tarpeessa. Vaikea elämäntilanne miellettiin päihteiden käyttönä sekä sosiaalisten verkostojen puuttumisena; eristäytymisenä kotiin. Harrastusmahdollisuuksien niukkuus vaikutti haastateltavien mukaan nuorten pahoinvointiin Muhoksella. Huumeiden käytön lisääntymisen nuorten keskuudessa nosti esiin muutama haastateltava.

Nuorten ideat matalan kynnyksen toiminnan kehittämiseen liittyivät pääsääntöisesti Mahiksen tiedottamisen kehittämiseen. Nuorten mukaan pajan olemassa olosta ja toiminnan sisällöstä ei ole riittävästi tietoa nuorilla eikä pajalle ohjaavilla tahoilla. Kehitysideoina esiin nousi sosiaalisen median hyödyntäminen näkyvyyden ja tiedottamisen lisääjänä. Lisäksi ehdotettiin, että pajan työntekijät jalkautuisivat sosiaalitoimeen, työvoimatoimistoon ja alueen oppilaitoksiin kertomaan toiminnasta. Matalan kynnyksen toiminnan sisältöjä tulisi miettiä siitä näkökulmasta, ettei nuori välttämättä työllisty lähitulevaisuudessa. Pienet ryhmäkoot tulee säilyttää, jotta sosiaalisten taitojen harjoittelu olisi mahdollista. Lisäksi nuoret kaipaivat toimintaa iltaisin ja enemmän kotiin tehtävää työtä. Nuoret toivoivat sosiaalitoimea tiiviiksi yhteistyökumppaniksi Mahikselle ja kuntaan enemmän mielenterveyspalveluita sekä harrastus- ja vapaa-ajan vietto mahdollisuuksia nuorille.

3.3. KEHITTÄMISTYÖPAJAT JA TYÖPARITOIMINNAN KÄYNNISTYMINEN

Nuorten ja sidosryhmien kyselyjen tulosten pohjalta VAPA-hanke järjesti Muhoksella kehittämistyöpajoja, vaikeimmassa asemassa olevien nuorten palvelujen kehittämiseksi. Marraskuussa 2014 muhoslaisten nuorten kanssa toimivat tahot kutsuttiin Valmennuspaja Mahikselle yhteisen kehittämistyön äärelle. Neljään työpajaan osallistui yli 30 toimijaa sekä kuntasektorilta että yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta. Työpajoissa ideoitiin aluksi pienryhmissä uusia toimintatapoja siihen, miten tavoitetaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja millaisia palveluita heidän tarpeisiin tulisi rakentaa. Päivän aikana jaettiin kokemuksia ja osaamista. Työpajoissa työskenneltiin sektorirajat ylittäen, jolloin tarjoutui mahdollisuus tutustua kasvokkain toisten toimintatapoihin ja virittää uusia yhteistyökuvioita.

Työpajat konkretisoivat Muhoksen kunnan toimijoiden yhteisen työn nuorten parhaaksi. Hyvänä esimerkkinä tästä on kunnan ja kolmannen sektorin työntekijöiden välinen työparityöskentely, jota lähdettiin ennakkoluulottomasti kokeilemaan vaikeimmassa asemassa olevien nuorten kanssa.

3.4. TYÖNTEKIJÖIDEN KOULUTTAMINEN

VAPA-hankkeen myötä valmennuspajan työntekijät saivat työkaluja vaikeimmassa asemassa olevien nuorten kanssa työskentelyyn Nuorten Ystävien MIEPÄ-kuntoutuksesta. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujille kohdennetussa MIEPÄ-kuntoutuksessa on kehitetty toimintamalli kaksoisdiagnoosiasiakkaiden avokuntoutukseen. Keskeisiä toimintatapoja ovat intensiivinen ja välittävä työote, arkikuntouttava toiminta sekä muutosta tukeva identiteettityö. MIEPÄ-kuntoutus toimii edelleen näiden periaatteiden mukaisesti ja tavoittaa vaikeimmassa asemassa olevia nuoria aikuisia Oulun seudulla. Toimintamalli on kuvattu Innokylässä nimellä kaksoisdiagnoosiasiakkaiden intensiivinen avokuntoutus osoitteessa www.innokyla.fi/web/malli207478.

MIEPÄ-kuntoutuksessa korostuvat dialogiset menetelmät, yhteisöllisyys, osallisuuden vahvistuminen ja vaikuttavuuden arviointi. Dialogi tarkoittaa yhdessä tapahtuvaa perehtymistä johonkin asiaan sellaisella tavalla, että keskusteluun osallistujien välille syntyy jotain yhteistä puhujien poikkeavista näkemyksistä huolimatta. (Haarakangas 2008, 26, 30; Isaacs 2001, 30.) Dialogisen keskustelun kautta nuori huomaa itse omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksia käyttää niitä. Myös haavoittuvuuksien kartoittaminen ja nimeäminen on helpompaa, kun nuori kohdataan oman elämänsä asiantuntijana.

Uusien työmenetelmien omaksuminen Valmennuspaja Mahiksella toteutettiin henkilökunnan säännöllisen 1-3 kertaa kuukaudessa toteutuneiden kouluttamisten, uusien työvälineiden kokeilun sekä työparityöskentelyn keinoin. Mahiksen työntekijän ja VAPA-hankkeen asiantuntijana työskennelleen MIEPÄ:n kuntoutusohjaajan yhteistyö oli tiivistä koko pilotoinnin ajan. Mahiksella järjestettiin lähes viikoittain työntekijöiden tapaaminen päihde- ja mielenterveyskuntoutukseen sekä työturvallisuuteen liittyen. Näihin tapaamisiin pajan työntekijät toivat tapausesimerkkejä, joita työstiin koko työyhteisön voimin VAPA-hankkeen suunnittelijan johdolla.

4. TIIVIIN TUEN MALLIN PILOTOINTI MUHOKSELLA

Valmennuspaja Mahis toimi jo ennen VAPA-hankkeen käynnistymistä matalan kynnyksen periaatteella. Tämä tarkoitti sitä, että suurin osa nuorista ohjautui suoraan pajalle joko omatoimisesti tai eri toimijoiden ohjaamana ilman lähetettä.

VAPA-hankkeen kohderyhmänä olivat vaikeimmassa asemassa olevat nuoret, jotka eivät kiinnittyneet tai päässeet mukaan matalan kynnyksen toimintaan ilman erillistä tukea. Kehittämistoiminnassa huomioitiin ne nuoret, jotka eivät sosiaalitoimen aiemmista yrityksistä huolimatta sitoutuneet sovittuihin tapaamisiin. Nuoret hakivat sosiaalitoimesta ainoastaan toimeentulotukea eivätkä osallistuneet hoitoon, kuntoutukseen tai muihin tukitoimiin oman elämäntilanteen selvittämiseksi. Erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmien merkitys nuoren arjessa herätti sosiaalitoimessa huolta. Myös pitkittyneen toimeentulotukiasiakkaiden syitä ja pelkästään toimeentulotuen varassa elävien nuorten tilannetta haluttiin tarkastella. Muhoksen kunnan näkökulmasta tarvittiin kokonaisvaltaista nuoren elämäntilanteen selvittelyä, kuntoutumisvalmiuksien kartoitusta sekä ennen kaikkea nuoren aitoa kuulemistä ja kohtaamista. VAPA-hankkeessa kehitettiin kohderyhmän nuorten joustavia ohjautumisen polkuja valmennuspajalle. Nuorten moninaiset ohjautumisen prosessit on kuvattu pääpiirteissään alla oleviin kuviin.

Nuorten ohjautuminen suoraan Valmennuspaja Mahikselle (suurin osa nuorista ohjautuu edelleen)

- Nuori tulee pajalle omatoimisesti
- Vanhemmat ottavat yhteyttä ja tukevat nuoren ohjautumista
- Sosiaali- ja terveystoimi, oppilaitokset, TE-toimisto, terapeutit ja muut yhteistyötahot ohjaavat nuoren pajalle
- Etsivä nuorisotyöntekijä työskentelee Valmennuspaja Mahiksen tiloissa ja on tiiviisti mukana nuoren ohjautuessa Mahiksen toimintaan

Nuorten ohjautuminen VAPA-hankkeessa kehitetyn tiiviin tuen mallin mukaan

- Sosiaalitoimen huolen herätessä aloitustapaaminen nuoren, sosiaalityöntekijän ja Valmennuspaja Mahiksen työntekijän kanssa (työparimalli)
- Nuoren yksilötapaamiset Valmennuspaja Mahiksella kerran viikossa 1-8 kertaa
- Jatkosta sopiminen nuoren ja sosiaalitoimen kanssa
- Nuori aloittaa Mahiksella tai
- Nuori aloittaa pienryhmässä Valmennuspaja Mahiksella kerran viikossa 1-3 kk
- Yhteys sosiaalitoimeen ja pajajakso Mahiksella voi alkaa heti kun nuoren tilanne sallii

Valmennuspaja Mahiksen tiloissa työskenteli jo ennen VAPA-hanketta Muhoksen kunnan etsivä nuorisotyöntekijä, joka työskenteli työparina valmennuspajan työntekijöiden kanssa joustavasti tarpeen mukaan. Sektorirajat ylittäviä yhteistyökäytäntöjä laajennettiin edelleen erityisesti kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Tästä esimerkkinä on aloitustapaamisten järjestäminen yhdessä nuoren, sosiaalityöntekijän ja valmennuspajan työntekijän kanssa. Nuorten kanssa sovitut aloitustapaamiset toteutuivat hiukan useammin kuin joka kolmas kerta. Tämä kertoo kohderyhmän kiinnittymisen vaikeudesta. VAPA-hankkeen aikana kunnan sosiaalitoimessa annettiin yli 80 aloitustapaamisaikaa, joihin nuoret osallistuivat 30 kertaa.

4.1. YKSILÖTAPAAMISET

Tiiviin tuen mallin yksilötapaamiset järjestettiin iltapäivisin Valmennuspaja Mahiksen tiloissa. Nuori tuli uuteen toimintaympäristöön ja sai rauhassa tutustua valmennuspajan toimintaan, työntekijöihin ja muihin nuoriin. Ensimmäisillä tapaamiskerroilla nuorille annettiin tietoa valmennuspajan toiminnasta ja pohdittiin yhdessä, voiko toimintaan osallistuminen tukea nuoren arkea. Yksilötapaamisten alkaessa nuorelle nimettiin Mahikselta oman työntekijä, joka varmisti, että nuori sai tarvitsemansa tukitoimet mahdollisimman joustavasti.

Yksilötapaamisten keskeinen tavoite oli luottamuksen rakentaminen ja sitä kautta mahdollistaa nuoren sitoutuminen sekä osallistuminen toimintaan. Yksilötapaamisten aikana kartoitettiin nuoren sen hetkinen elämäntilanne ja rakennettiin yhteistä ymmärrystä nuoren arjen sujuvuudesta. Yksilötapaamisilla nuori pääsi itse kertomaan omasta elämäntilanteestaan, näkemyksistään ja tulevaisuuden toiveistaan sekä tavoitteistaan.

Nuorten yksilötapaamiset rakentuivat seuraavien teemojen mukaan:

1. Elämäntilanne tällä hetkellä, asuminen
2. Taloudellinen tilanne, toimeentulo, velat
3. Arjen sujuvuus, vuorokausirytm, ruokailu, harrastukset
4. Päihteiden käyttö, väkivallan uhka, rikokset
5. Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi
6. Tukiverkostot (viranomaiset, perhe, läheiset, ystävät)
7. Esteet ja mahdollistajat osallistumiselle
8. Tulevaisuuden näkymät, nuoren omat tavoitteet

Yksilötapaamisten tärkeä tavoite oli lisätä nuoren ymmärrystä omaan elämään liittyvistä vahvuuksista ja vaikeuksista. Nuoren arjen toimintakykyä ja valmiuksia selvitettiin keskustelujen avulla. Yksilötapaamisten aikana rakentui yhteinen kuva nuoren mahdollisuuksista ja kyvyistä kiinnittyä sekä sitoutua valmennuspajalle tai muuhun tarkoituksenmukaiseen tukitoimeen. Asioista puhumiseen ja elämäntilanteen pohtimiseen järjestettiin riittävästi aikaa ja turvallinen ympäristö. Parhaimmillaan keskustelut tuottivat nuorelle kokemuksen, että hän tulee kuulluksi ja kohdatuksi yksilönä.

“Yksilöaloitus oli minulle hyvä, koska sain aloittaa omaa tahtia ja edetä juuri minulle sopivalla tavalla.” (Tyttö 24 v.)

“Uskaltaa puhua totta. Ja vaikka totuus ei aina ole kaunis, on silti taho, jossa ei tuomita.” (Poika 22 v.)

“Hyödyin eniten siitä, että minun tilanne kartoitettiin ja toiminta suunniteltiin juuri minulle sopivaksi.” (Tyttö 19 v.)

Yksilötapaamisten onnistuminen oli selvästi yhteydessä siihen, tuliko nuori tapaamiseen oma-aloitteisesti vai sosiaalitoimen velvoittamana. Nuorille järjestettiin 11 kuukauden aikana alkuvuodesta 2015 lähtien yhteensä 116 tapaamisaikaa, joista toteutui 51 (44 %). Tapaamisiin osallistui yhteensä 34 nuorta, joista 11 nuorta (30 %) aloitti Valmennuspaja Mahiksella. Suurin osa nuorista kävi vain yhdessä yksilötapaamisessa ja viisi nuorta ei tullut tapaamisiin lainkaan useista yrityksistä huolimatta. Kaikki yksilötapaamisiin veloitettut nuoret eivät

olleet valmiita sitoutumaan muuhun kuin yhteen sosiaalitoimen velvoittamaan yksilötapaamiseen, jonka jälkeen kontakti menetettiin. Näille nuorille tarjotaan aikaa yhä uudestaan, jotta he saisivat tukea juuri silloin kun ovat valmiita tukea vastaanottamaan. Muutama nuori otti myöhemmin itse yhteyttä Mahikselle tai sosiaalitoimeen pyytäen uutta tapaamisaikaa. Poikkeuksetta nuorelle järjestettiin aina uusi aika mahdollisimman nopeasti, kun hän oma-aloitteisesti sitä halusi.

4.2. PIENRYHMÄT

Yksilötyön rinnalla Muhoksella pilotoitiin pienryhmätoimintaa niille nuorille, jotka eivät pysyneet ilman intensiivisempää tukea siirtymään Valmennuspaja Mahiksen yhteisön toimintaan. Nuoret tarvitsivat ja hyötyivät pienryhmän yhteisöllisestä toiminnasta. He nimesivät itse ryhmän Oma elämä -ryhmäksi, koska siellä käsiteltiin nuorten antaman palautteen mukaan heidän omaa arkea ja elämää.

Oma elämä -ryhmän tavoitteena oli tukea nuorten sosiaalisia taitoja ja aktivoitumista sekä osallistumista kodin ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan. Pienryhmä mahdollisti osallistumisen myös niille nuorille, jotka kärsivät sosiaalisten tilanteiden pelosta tai kokivat olevansa epävarmoja uusissa tilanteissa ja uusien ihmisten kohtaamisessa. Nuoret kertoivat viettävänsä suuren osan ajastaan kotonaan, eikä heillä ollut juurikaan aktiviteettia kodin ulkopuolella. Yksinäisyys ja sosiaalisten kontaktien niukkuus olivat nuorille kipeitä ongelmia.

Ryhmässä käsiteltävät asiat lähtivät nuorten omista tarpeista. Työntekijöiden rooli oli rikastuttaa ryhmän tuottamia näkökulmia kuntoutuksellisilla elementeillä. Pienryhmässä käsiteltävistä teemoista keskeisimmäksi nousi nuorten päihteiden käyttöön liittyvät asiat. Muita tärkeitä teemoja olivat arjen sujuvuus, vuorokausirytmä, sosiaaliset suhteet ja eri riippuvuuskien vaikutukset nuorten elämään sekä työ- ja opiskelumahdollisuuksiin.

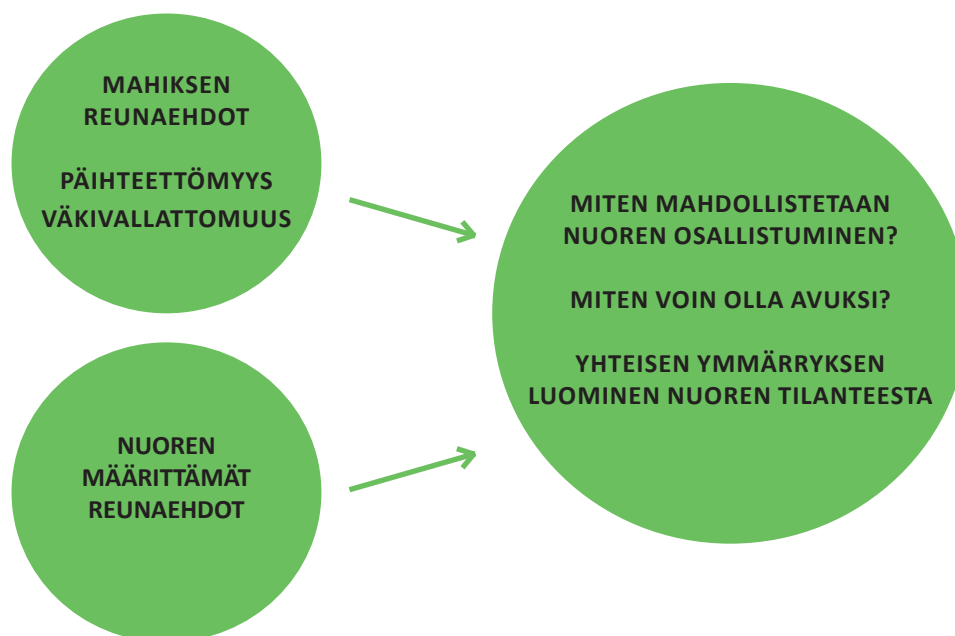
Ryhmä toteutettiin sektorirajat ylittävällä yhteistyömallilla, jossa valmennuspajan työntekijän työparina toimi yksityisen sektorin päihdetyöntekijä/perheterapeutti. Pienryhmää tarjottiin keväällä 2015 useille nuorille. Osa nuorista ei ollut valmiita sitoutumaan ryhmään ja lopetti yhteydenpidon Mahikselle. Kevään 2015 aikana kolmen nuoren ryhmä kokoontui kerran viikossa, yhteensä 12 kertaa. Ryhmä pidettiin valmennuspajan tiloissa, iltapäivisin kahden tunnin ajan. Kaksi nuorta kiinnittyi ryhmän jälkeen Mahikselle. Heistä toinen aloitti myöhemmin opinnot ja toinen työpajatoiminnan toisella paikkakunnalla muuton vuoksi.

Pienryhmätoiminta jäi hankkeen aikana yhden ryhmän 12 tapaamiskerran kokeiluksi eikä Mahiksella ole ollut nuorten ohjautumiseen liittyvää pienryhmää kevään 2015 jälkeen. Mahiksella on valmiudet käynnistää pienryhmätoiminta uudelleen lyhyellä varoitusaajalla, mikäli tarve ryhmään nousee esiin. Pienryhmien sijaan nuorten yksilötapaamisia toteutetaan tällä hetkellä silloin, kun muita Mahiksella käyviä nuoria on paikalla. Näin yksilötapaamisille tulleet nuoret pääsevät vähitellen kiinni pajan arkeen ja osaksi yhteisöä.

4.3. REUNAEHDOT JA TURVALLISUUS

Valmennuspajan toimintaan osallistumisen reunaehtojen määrittely yhdessä nuoren kanssa oli tärkeää. Nuoren kiinnittymiseen vaikutti merkittävästi se, miten hän koki pääsevänsä osaksi yhteisöä ja millaisena hän koki toimintaympäristön. Valmennuspajalla nuoret suunnittelivat toiminnan sisältöjä yhdessä työntekijöiden kanssa. Se vaikutti merkittävästi siihen, miten nuoret sitoutuivat toimintaan ja miten mielekkäänä he sen kokivat.

Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ovat voineet toistuvasti tulla torjutuksi eri yhteisöissä ja osalla nuorista voi olla vaikeuksia sitoutua yhteisiin pelisääntöihin. Matalan kynnyksen toimintaympäristöissä yhteisö määrittää säännöt ja edellytykset toimintaan osallistumiselle. Valmennuspaja Mahiksella säännöt ovat pikemminkin reunaehdot, joita noudattamalla toimintaympäristön turvallisuus ja toiminnan mielekkyys pyritään takaamaan jokaiselle nuorelle. Reunaehtojen määrittely on esitetty alla olevassa kuviossa.

Reunaehtojen määrittely yhteistyössä

Yksilötapaamisissa nuorten kanssa käytiin keskustellen läpi Valmennuspaja Mahiksen reunaehdot toimintaan osallistumiselle. Samaan aikaan nuori pääsi itse määrittämään omat reunaehdonsa sille, miten hän voisi osallistua toimintaan. Mahis on toimintaympäristönä päihteen paikka. Yksilötapaamisten aikana pyrittiin selvittämään, onko nuorella aktiivista päihteen käyttöä ja millainen suhde nuorella on omaan päihdekäyttöönsä. Nuoren kanssa arvioitiin miten päihteen käyttö vaikuttaa hänen toimintakykynsä tällä hetkellä. Tarvittaessa nuori ohjattiin ja saatettiin päihdehoidon tai -kuntoutuksen pariin.

Pilotoinnin aikana valmennuspajalle ohjautui nuoria, joilla oli akuutti väkivallan uhka sekä nuoria, joilla oli vaikea päihderiippuvuus. Osalle aloitettiin opioidiriippuvaisten korvaushoito, jonka jälkeen he kykenivät osallistumaan valmennuspajan toimintaan. Valmennuspajan työntekijät toimivat nuorten tukena koko hoitoprosessin ajan ja joustava pääsy valmennuspajalle esimerkiksi laitoshoidon jälkeen järjestyi nopeasti. Näin varmistettiin, ettei nuori

pääse missään vaiheessa tipahtamaan palveluverkoston ulkopuolelle. Tiiviin tuen mallissa nuorelle nimetty oma valmennuspajan työntekijä oli kontaktissa nuoreen läpi hoito- ja kuntoutusprosessin. Nuoren elämäntilanteen mukaan hän pystyi joustavasti aloittamaan käynnit valmennuspajalla mahdollisimman matalalla kynnyksellä.

Toinen reunaehto valmennuspajan toimintaan osallistumiselle oli nollatoleranssi väkivallalle. Nuoren kanssa keskusteltiin mahdollisesta väkivallan uhasta, väkivaltakokemuksista sekä nuoren omasta väkivallan käytöstä. Väkivallan uhalla ei tarkoiteta ainoastaan nuoren mahdollista väkivaltaista käytöstä, vaan myös sitä, onko hän itse väkivallan uhan kohteena. Lisäksi reunaehtoja määrittäessä käytiin läpi mahdolliset keskeneräiset oikeusprosessit, velat ja verkostot, joista voi aiheutua ulkoisen väkivallan uhka. Reunaehtoja määriteltäessä esiin nousi asioita, jotka vaativat työstämistä ennen kuin nuori oli valmis aloittamaan valmennuspajalla käynnit. Jos aloittaminen ei sillä hetkellä ollut mahdollista, työntekijä sitoutui tekemään työtä yhdessä nuoren kanssa mahdollistaakseen pajalle pääsemisen erilaisten polkujen kautta.

“Halusin kuulua johonkin. Halusin myös näyttää, että pystyn sitoutumaan sovittuihin.” (Poika 20 v.)

“Hyvää oli, että kaikki vaikuttavat asiat käsiteltiin. Oli helppo puhua ja pystyi kertomaan asioista omilla nimillään.” (Poika 21 v.)

5. TAVOITTEET SAAVUTETTIIN

5.1. TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN JA NUORTEN TAVOITTAMINEN

VAPA-hankkeen tavoitteena oli kehittää matalan kynnyksen toimintamallia, jonka avulla kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia nuoria tavoitetaan ja saadaan kiinnittymään matalan kynnyksen toimintaan. Pilotoinnin aikana Muhokselle rakennettiin tiiviin tuen malli, jonka avulla osa kohderyhmän nuorista pääsi osalliseksi matalan kynnyksen valmennuspajan toimintaan tiiviin sektorirajat ylittävän yhteistyön ja pienin askelin etenevän ohjautumisprosessin avulla.

Kaikkia nuoria ei edelleenkään tavoitettu eivätkä kaikki tavoitetut nuoret kiinnittyneet toimintaan. Päihteiden käyttö ja keskeneräiset oikeusprosessit osoittautuivat suurimmiksi esteiksi nuorten sitoutumiselle. Osalla nuorista oli paljon epäonnistumisen kokemuksia ja osalla takana useita keskeytyksiä koulusta ja työelämästä, jolloin sitoutuminen pelotti. Toisaalta voimakas ohjaaminen valmennuspajan toimintaan saattoi johtaa siihen, että nuori ei kokenut tulleeensa kuulluksi. Nuorten sitoutumattomuuden sijaan pohdittiin sitä, kuinka työntekijät voivat sitoutua nuoriin pitkäkestoisesti ja sinnikkäästi.

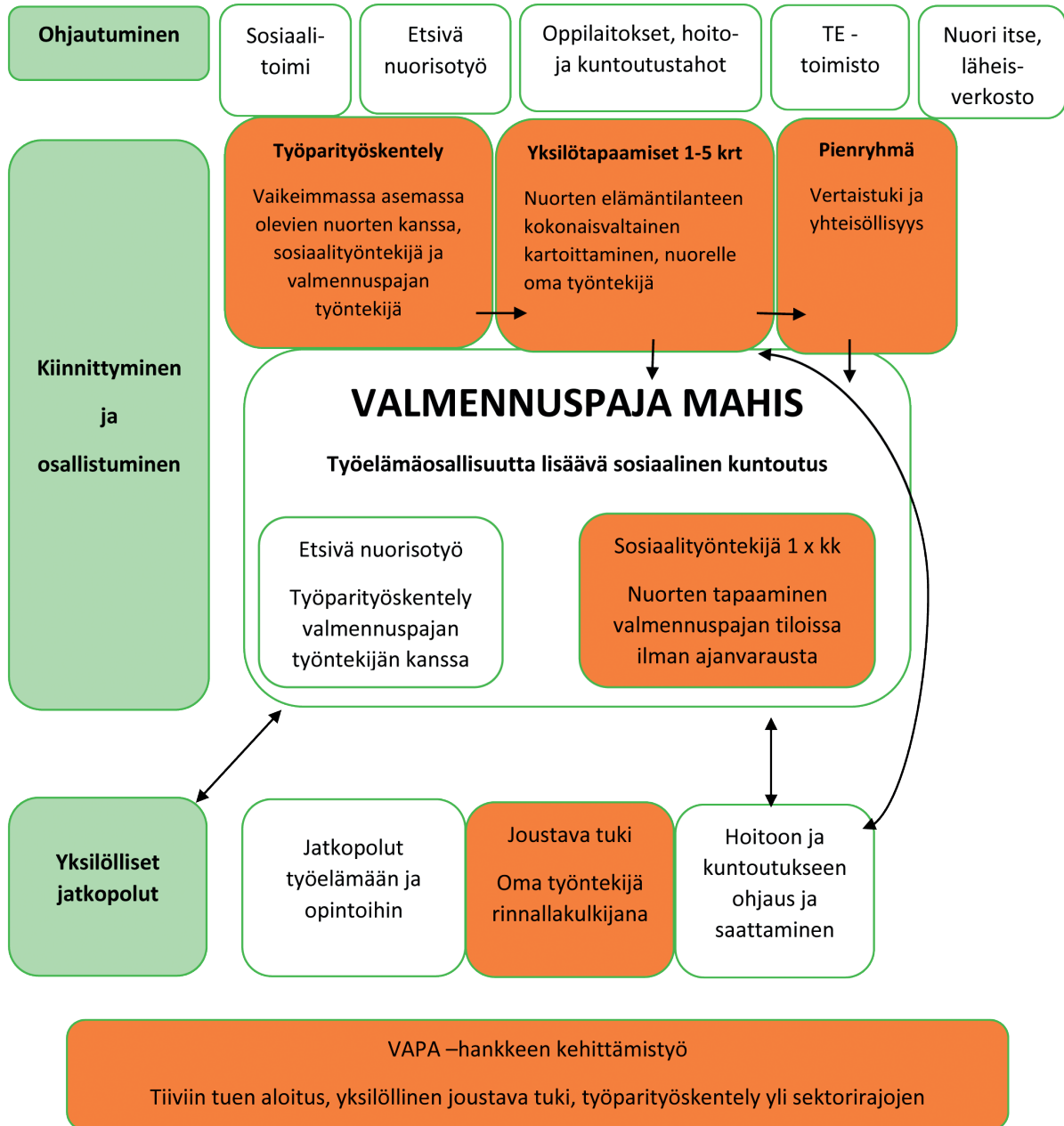
Uuden toimintamallin perustana oli intensiivinen ja välittävä työote, jossa nuorella annettiin riittävästi tilaa ja aikaa motivaation heräämiseen. Nuoren elämäntilanne huomioitiin kokonaisvaltaisesti ja koottiin tarvittavat toimijat nuoren ympärille välttämättä toiselle. Sen sijaan, että jäädään odottamaan nuoren sitoutumista toimintaan sitoutuvat työntekijät toimimaan nuoren auttamiseksi. Ratkaisuja etsivä ja tulevaisuuteen suuntaava työote vahvisti nuorten luottamusta omaan itseensä sekä rinnalla kulkevaan omaan työntekijään. Nuorten antaman palautteen mukaan luottamuksellinen suhde työntekijään sai heidät ajattelemaan, ettei heitä tuomittu menneisyytensä perusteella. ”Tyhjän paperin” – periaate, jossa nuori itse piirsi oman elämäntarinan, antoi nuorelle itselleen tilaisuuden pysähtyä tarkastelemaan elämäänsä ja pohtia mitä tulevalta haluaa.

Pilotoinnin aikana havaittiin myös nuorilta noussut erityinen tarve sosiaalityön jalkautumiselle nuorten omaan toimintaympäristöön. Kunnan sosiaalityöntekijät vastasivat joustavasti tähän tarpeeseen ja jalkautuivat valmennuspaja Mahikselle. Sosiaalityöntekijät käyvät nykyisin kerran kuukaudessa valmennuspajalla matalan kynnyksen periaatteella. Nuoret tapaavat sosiaalityöntekijää ilman erillistä ajanvarausta omassa toimintaympäristössään ”sosukahvien” merkeissä.

Valmennuspaja Mahiksen toimintaan ohjautui VAPA-hankkeen aikana yhteensä noin 70 nuorta. Suurin osa muhoslaisista nuorista ohjautuu edelleen suoraan valmennuspajalle joko omatoimisesti tai eri toimijoiden ohjaamana (kts. sivu 10). Vaikeimmassa asemassa olevat nuoret tavoitti useimmiten kunnan sosiaalityöntekijä, joka toimi lähes poikkeuksetta ohjautumisprosessin käynnistäjänä. Myös etsivän nuorisotyön kautta tavoitettiin kohderyhmän nuoria.

Yhteenvetona voidaan todeta, että VAPA-hankkeen aikana Muhokselle rakentui vaikeimmassa asemassa olevien nuorten tiiviin tuen toimintamalli, joka sekä tavoittaa nuoria, että

mahdollistaa heidän osallistumisen matalan kynnyksen yhteisölliseen toimintaan. Tässä sektorirajoja ylittävässä moniammatillisessa yhteisessä kehittämistyössä tarvittiin ja tarvitaan jatkossakin kaikkien osapuolten vahvaa tahtotilaa ja pitkäjänteisyyttä.

VAPA-hankkeen kehittämistyön prosessimallinnus

5.2. MIELEKÄSTÄ TEKEMISTÄ JA VERTAISTUKEA

VAPA-hankkeen toisena tavoitteena oli tarjota nuorille mielekästä tekemistä ja vertaistukea heidän omista tarpeista käsin. Nuorilta saadun palautteen perusteella sekä yksilötapaamiset että pienryhmätoiminta auttoivat heitä sitoutumaan ja kiinnittymään kodin ulkopuoliseen toimintaan. Kun nuori sitoutui aluksi johonkin ”väljään” toimintaan oli helpompi pikkuhiljaa sitoutua myös tiiviimmin.

Valmennuspaja Mahiksen toiminnan perusajatuksena oli osallistava yhteisö. Tähän yhteisöön pääsivät myös tiiviin tuen aloitusprosessin läpikäyneet nuoret. He olivat mukana toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä kaikessa päätöksenteossa. Toiminta mukautui sen mukaan, millaisia nuoria pajalla kulloinkin oli. Tulevaa ohjelmaa suunniteltiin nuorten kanssa yhteisissä pajapalavereissa viikoittain. Päätöksentekoon osallistuminen toi heille vastuuta ja auttoi sitoutumaan toimintaan entistä tiiviimmin. Toimitilat siivottiin yhdessä, ruokalistasta päätettiin pajapalavereissa, liikunta ja vapaa-ajan toimintojen valinnasta vastasivat nuoret itse. Työntekijät mahdollistivat kaikille tasavertaisen osallistumisen päätöksentekoon ja toimintaan.

Valmennuspajan työntekijöiden mukaan vaikeimmassa asemassa olevien nuorten toimintakyky voi olla alentunut. Tämä tulee huomioida toiminnan sisältöjä ja vaatimustasoa suunniteltaessa. Tärkeää oli, että jokainen nuori löysi sellaista mielekästä tekemistä, joka tuki hänen toimintakykyään ja vahvisti itseluottamusta. VAPA-hankkeen aikana valmennuspajan työntekijät tarkastelivat omaa suhtautumista vaikeassa asemassa oleviin, erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviin nuoriin. Työntekijät huomasivat, ettei kyse ole nuoren motivaation puutteesta vaan vaihtelevasta kyvystä sitoutua toimintaan elämäntilanteen ja toimintakyvyn mukaan. Työntekijöillä oli keskeinen rooli nuorten motivaation herättämiseen ja ylläpitämiseen. Kuntoutumisvalmiuksien rakentaminen ja toimintakyvyn tukeminen olivat erittäin tärkeitä työkaluja vaikeimmassa asemassa olevien nuorten kanssa työskenneltäessä.

Pilotoinnissa mukana olleiden nuorten palaute ja kokemukset olivat rohkaisevia. Pilotoinnin kautta kynnys osallistua Mahiksen yhteisön toimintaan madaltui ja nuoret rohkaistuivat myöhemmin hakeutumaan toisten nuorten pariin, ”ulos neljän seinän sisältä”. Nuoret saivat vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta. He saivat mielekästä tekemistä arkeen ja pääsivät tasavertaiseksi osaksi yhteisöä. He hyötyivät kertomansa mukaan toiminnasta merkittävästi. Nuorille itselleen se, että sai toteuttaa pajalla omia mielenkiinnon kohteita, oli tärkeää sitoutumisen kannalta. Samalla he oppivat uutta, vahvistivat arkielämän taitojaan ja lisäsivät hyvinvointiaan.

Monelle vaikean elämäntilanteen läpikäyneelle nuorelle heräsi oma-aloitteinen tarve tarjota vertaistukea muille nuorille. Jatkossa tiiviin tuen aloitusprosessin läpikäyneitä nuoria otetaan mukaan kokemusasiantuntijoiksi ja valmennuspajan työntekijöiden työpareiksi pienryhmien vetämiseen.

”Kyllähän mää oisin hukassa, jos en ois tullu pajalle” (Poika 20 v.)

*”On ihminen, aika ja paikka, jossa tulee kuulluksi ja ymmärretyksi.”
(Tyttö 19 v.)*

5.3. OSALLISUUS JA ELÄMÄNHALLINTA

Viimeisenä VAPA-hankkeen tavoitteena oli parantaa nuorten osallisuutta ja elämänhallintaa sekä työelämä- ja opiskeluvalmiuksia.

Valmennuspaja Mahiksella on aina pyritty siihen, että kaikki nuoret voivat kuntoutumisen edessä tavoitella työelämää tai opiskelua. Pajalla nuori saa rauhassa etsiä itselleen sopivaa alaa, opiskelupaikkaa tai työpaikkaa valmennuspajan työhönvalmentajan tuella. Tarpeen mukaan nuorille järjestetään monipuolisesti mm. vuorovaikutukseen, hyvinvointiin ja ravitsemukseen, taloustaitoon, työnhakuun, ensiaputaitoihin tai turvallisuuteen liittyviä ryhmiä ja kursseja. Erilaiset tapahtumat, messut ja muut nuorille suunnatut toimintapäivät ovat myös osa pajan arkea. Yksilövalmennusta jokainen nuori saa omalta työhönvalmentajalta tarpeen mukaan.

Pilotoinnin kautta syntynyt toimintamalli ehti olla Mahiksella käytössä noin vuoden, joka on lyhyt aika mitata vaikeimmassa asemassa olevien nuorten osallisuuden ja elämänhallinnan parantumista. Tähän mennessä tiiviin tuen malliin osallistuneista 34 nuoresta ohjautui pajalle 11 nuorta, joista yksi aloitti opinnot, yksi työllistyi, yksi aloitti toisen kunnan työpajalla ja kahdeksan jatkaa edelleen kuntoutumista Valmennuspaja Mahiksella.

Vaikeimmassa asemassa olevien nuorten opiskelu- ja työelämävalmiudet ovat lähtökohdaisesti hyvin eritasoiset, minkä vuoksi osallisuuteen sekä työhön ja opiskeluun liittyvien tavoitteiden mittaaminen vaatii aikaa ja lisää kokemuksia. Hankkeen aikana onnistuttiin löytämään väyliä vaikeimmassa asemassa oleville nuorille päästä mukaan matalan kynnyksen toimintaan ja sitä kautta kohti yhteiskunnallista osallisuutta. Työntekijöillä pitää olla herkkyyttä kuunnella ja kuulla mitä tukea nuoret missäkin vaiheessa tarvitsevat. VAPA-hankkeen yksi tärkeimmistä tuloksista on se, että valmennuspajan työntekijöillä on nyt valmiuksia kohdata ja tukea myös vaikeista päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria. Esimerkkinä erään pilotointiin osallistuneen nuoren useamman vuoden kestänyt polku kohti osallisuutta ja elämänhallintaa (liite 2).

5.4. YHTEISTÄ TYÖTÄ PIENEN KUNNAN TARPEISIIN

Muhos on reilun 9000 asukkaan kunta, joka sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla Oulun naapurissa. Muhoksella on toisen asteen koulutusta kunnan ylläpitämä lukio, OSAO:n yksikkö ja Ammattiopisto Luovi. Oppilaitokset ja lukuisat sijaishuollon yksiköt tuovat nuoria Muhokselle opiskelemaan ja asumaan. Vastaavasti muhoslaiset hakeutuvat opiskelemaan toisille paikkakunnille mm. lukio-opintoihin ja ammatillisiin opintoihin. Nuorisotyöttömyys on kova haaste kaikille Oulun seudun kunnille ja niin myös Muhokselle.

Koulutuksen ulkopuolelle jäävien muhoslaisten 17–24-vuotiaiden määrä laski aina vuoteen 2008 saakka, jonka jälkeen määrä on noussut yli 10 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Muhoksen luku on verrokkikuntien ja -alueiden kaltainen ja kasvu-uralla. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti eli yli 10 kk saaneita 18–24-vuotiaita on Muhoksella yli 5 % vastaavanikäisestä väestöstä. Muhoksen tunnusluku on saatu kääntymään laskuun, mutta se poikkeaa edelleen muista verrokeista selvästi huonompaan suuntaan. Kuntien ja Kelan väliseen työttömyyden kustannusvastuuseen liittyvät vuoden 2015 muutokset näkyvät myös Muhoksella. Yli 300 päivää työttöminä olleiden kuntalaisten määrä nousi noin 120 hlöä/kk ja yli 1000 pv työttöminä olleita on noin 30 henkilöä. Pitkittynyt työttömyys näkyy myös pitkäaikaisina toimeentulotukiasiakkuuksina.

Muhoksen kunnan sosiaali- ja terveystoiminnan johtaja Merja Honkanen toteaa:

Sosiaali- ja terveystoiminnassa tunnustetaan asiakkuuksia, joilla on puutetta elämänhallinnassa, tulevaisuuden suunnitelmat ovat hukassa kouluttautumiseen ja työelämään siirtymiseen liittyen ja he kärsivät usein myös sosiaalisten suhteiden, fyysisen ja psyykkisen terveyden ongelmista. Muhoksen sosiaali- ja terveystoiminnalla on nyt runsaan kahden vuoden kokemus Nuorten Ystävien työpajatoiminnasta. Nuorten työpaja käynnistyi syksyllä 2013 riva-kasti ja yhdessä suunnitellulla tavalla. Työpajaan on ohjautunut asiakkaita verkoston eri tahoilta, toki runsaimmin kunnan omien työntekijöiden ohjaamina. NYn työpajakonsepti on toiminut ennakoidulla tavalla ja työpajatoimintaan osallistuneet nuoret ovat voimaantuneet yksilöllisesti eri elämän osa-alueilla ja löytäneet kuntoutumis-, opiskelu- ja/tai työelämäpolun alkuun ja eteenpäin elämässään.

Valmennuspaja Mahoksen asiakkaana on toiminnan aikana ollut noin 100 nuorta. Toiminnasta saatujen hyvien tulosten rohkaisemana Muhokselle avattiin työpaja myös yli 28-vuotiaille työttömille aikuisille 5/2015 NYn toimesta. Työpajakonsepti on toiminut ennakoidulla tavalla myös valmennuspaja Tärpissä ja ensimmäisten toimintakuukausien aikana Tärppi otti vastaan yli 50 asiakasta etupäässä sosiaalitoimen ohjaamana. Muhoksen sosiaali- ja terveystoiminnan vahvuus on alueen olemassa olevat verkostot ja kyky verkostomaiseen työskentelyyn yhteistyökumppaneiden kanssa. NYn valmennuspajat toivat kuntaan tervetulleeseen vaikuttavan lisätyökalun muhoslaisten syrjäytymiskiirteen katkaisemiseen erityisesti niiden ihmisten kohdalla, joilla on taustalla pitkään jatkunut työttömyys ja tulottomuus yhdistettynä mielenterveys- ja päihdeongelmiin.

Muhoksen kunnan sosiaalitoimen näkökulmasta nuorille on nyt tarjota palvelu, jossa nuoren asioihin paneudutaan hänen tarpeitaan aidosti kuunnellen. Muhoksen kunnan sosiaalitoimen kokemukset yhteistyöstä valmennuspajojen kanssa ovat erittäin positiivisia ja toiminnan tulokset näkyvät myös alentuneina työttömyyden hoitokuluina sekä pienentyneinä toimeentulotukimenoina. Toisten toimintakulttuurit tulivat tutuksi, samoin kuin työntekijät ja työskentelytavat. Avoimuus ja joustava yhteistyö helpottavat tiedonkulkua eri sektoreiden välillä, kun nuori on mukana kaikissa prosessin vaiheissa.

VAPA-hankkeen aikana käydyissä eri toimijoiden välisissä keskusteluissa nousi usein esille muhoslaisten nuorten vakavat päihde- ja mielenterveysongelmat. Nuorten tarpeista käsin toteutettavaa päihdetyötä tulisi Muhoksella järjestää entistä tiiviimmin yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Valmennuspajalla ei tarjota varsinaista päihdekuntoutusta, mutta akuuttien päihdeongelman hallintaan saamisen jälkeen voidaan nuorta tukea päihdeettömyyteen valmennuspajan toiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen avulla. Kunnan sosiaali- ja terveystoiminnat ovat tiivistäneet omaa yhteistoimintaansa päihdeasiakkaiden kohdalla ja käynnistäneet moniammatillisen päihdetiimin toiminnan, jonka tavoitteena on kehittää ja yhteen sovittaa asiakkaiden palveluja.

Muhoksen etsivän nuorisotyöntekijän mielestä sekä Mahis että VAPA-hanke ovat vaikuttaneet merkittävästi omaan työhön. Aikaisemmin vaikeimmassa asemassa oleville nuorille ei ollut mitään palveluja, joihin heidät olisi voinut ohjata. Etsivän harteilla oli suuri joukko nuoria, joille yksi työntekijä ei pystynyt tarjoamaan riittävästi tukea. Etsivä nuorisotyö pystyy nyt ottamaan asiakkaakseen nuoria, joilla on esimerkiksi pitkät oikeusprosessit kesken ja ohjaamaan heidät Mahikselle sitten kun se nuoren näkökulmasta mahdollista. Nykyisessä työssä etsivä voi keskittyä enemmän ennaltaehkäisevään työhön oppilaitoksissa, kun vaikeimmassa asemassa oleville nuorille on nyt jatkokoulutuksen mahdollisuus.

6. TOIMINTAMALLIN LEVITTÄMINEN

VAPA-hankkeen toinen tärkeä tehtävä oli levittää nuorten matalan kynnyksen toimintamallia Pohjois-Suomen kuntiin. Levittämistyön konkreettisena tavoitteena oli saada alulle nuorten matalan kynnyksen kehittäminen viidellä paikkakunnalla Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun tai Lapin maakunnissa.

Hankkeen aikana levittämistyötä tehtiin monin eri tavoin kuntavierailuilla, kuntien työntekijöiden tutustumiskäynneillä Valmennuspaja Mahiksella, hankkeen seminaarissa ja pitämällä puheenvuoroja eri tilaisuuksissa. Syksyllä 2014 VAPA-hankkeen projektipäällikkö oli puhumassa nuorten matalan kynnyksen toiminnan kehittämisestä ja valmennuspajan toimintamallista Pohjois-Suomen aluehallintoviraston järjestämällä nuorten työpajapäivillä. VAPA-hankkeesta tehdään toimintamallin kuvaus Innokylään kevään 2016 aikana. Toimintamallissa on tiivistetty kuvaus kehitetystä ratkaisusta ja siitä, miten tulokset ovat rakentuneet. Innokylässä kuvatut toimintamallit ovat vapaasti kaikkien hyödynnettävissä.

VAPA-hankkeen työntekijät osallistuivat valtakunnallisen Yhteiskunnan syrjällä (YHSY) – tutkimushankkeen monialaisiin asiantuntijatyöpajoihin Oulussa, Kuopiossa ja Helsingissä. VAPA-hanke oli mukana järjestämässä yhdessä THL:n kanssa Nuorten palvelut kuntouttavaksi työpajaa helmikuussa 2015 Oulussa. YHSY-hankkeessa (11/2014 – 6/2015) pureuduttiin heikoimmassa yhteiskunnallisessa asemassa olevien nuorten elämäntilanteisiin. Valtioneuvoston kanslian rahoittamassa hankkeessa etsittiin keinoja vahvistaa nuorten osallisuutta palveluissa, koulutuksessa ja laajemminkin yhteiskunnassa.

Syyskuussa 2015 VAPA-hanke järjesti Oulussa seminaarin teemalla *Uusia näkökulmia nuorten matalan kynnyksen toimintaan* (liite 2), joka kokosi lähes 150 osallistujaa 17 eri kunnasta eri puolilta Pohjois-Pohjanmaata ja Kainuuta pohtimaan ja kuulemaan vaikeimmassa asemassa olevien nuorten palveluiden kehittämisestä.

Hankkeen tärkeimmät yhteistyökunnat olivat pilottikunta Muhos sekä Rovaniemi, Puolanka, Kuhmo, Raahe ja Kalajoki. Kaikista edellä mainituista kunnista oli edustus VAPA-hankkeen moniammatillisessa ohjausryhmässä (liite 3). Ohjausryhmä kokoontui Oulussa yhteensä neljä kertaa. Lisäksi hankkeen aikana pidettiin yksi projektikokous Muhoksella, johon osallistui VAPA-hankkeen työntekijöiden ja kolmen ohjausryhmän jäsenen lisäksi Valmennuspaja Mahiksen nuoria ja työntekijöitä, Muhoksen kunnan sosiaalityöntekijä sekä Sokra -koordinaatiohankkeen aluekoordinaattori. Vuosina 2014 ja 2015 ohjausryhmässä mukana olleissa kunnissa matalan kynnyksen toiminnan kehittäminen käynnistyi Rovaniemellä, Kuhmossa ja Puolangalla. Lisäksi Nuorten Ystävät käynnisti hankkeen aikana kaksi uutta matalan kynnyksen valmennuspajaa: Yli 29-vuotiaiden Valmennuspaja Tärpin Muhokselle sekä työikäisten, myös vaikeimmassa asemassa olevien nuorten Valmennuspaja Kiepin Ylivieskaan, joka palvelee Peruspalvelukuntayhtymä Kallion neljää kuntaa. Uudet matalan kynnyksen palvelut ovat olleet käynnissä 2-14 kk ja lähes kaikilla paikkakunnilla palveluihin ohjautuneiden nuorten kuntoutumisen prosessit ovat kesken. Tämän vuoksi nuorten jatkopolkujen pitkän aikavälin tuloksia ei ole nähtävissä kuin muutaman nuoren osalta.

Rovaniemen kaupungin hallinnoima Nuorten Ohjaamo -hanke käynnistyi huhtikuussa 2015 osana valtakunnallista nuorisotakuun kuntakokeilua. Kolmevuotisessa ESR-hankkeessa

Lapin koulutuskuntayhtymä ja Nuorten Ystävät ovat osatoteuttajina. Hankkeessa luodaan Rovaniemen toimintaympäristöön soveltuva nuorten matalan kynnyksen ohjaamomalli, joka keskittyy koulutus- ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien nuorten auttamiseen. Nuorten Ystävien henkilöstöresurssina ohjaamohankkeessa työskentelee yksi kokoaikainen työntekijä, jonka työ painottuu vaikeimmassa asemassa olevia nuorten sosiaalisen vuorovaikutuksen tukemiseen yksilö- ja ryhmätapaamisten keinoin. VAPA -hankkeen projektipäällikkö osallistui Rovaniemen Ohjaamo – hankkeen suunnittelutyöhön sekä ohjausryhmän ja koordinaatioryhmän toimintaan koko hankkeen ajan. Rovaniemen Ohjaamo -hankkeessa tavoitettiin ensimmäisen 10 kuukauden aikana yli 180 nuorta, joista suurimmalla osalla on joko pelkästään mielenterveyden ongelmia tai useampia elämänhallintaan vaikeuttavia tekijöitä.

Kuhmon kaupungissa oli jo VAPA-hankkeen alkaessa meneillään nuorten palvelujen kehittämistyö. Marraskuussa 2014 Kuhmossa käynnistyi kunnan oma matalan kynnyksen starttipaja nykyisten resurssien uudelleenjärjestelyllä. Kuhmon paja saa OKM:n myöntämän valtionavustuksen nuorten työapajatoimintaan Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston kautta. VAPA-hanke tuki pajan käynnistymistä kahdella kuntakäynnillä ja tarjoamalla kunnan työpajan työntekijöille työnohjausta kerran kuukaudessa vuoden 2015 aikana kymmenen kertaa. Lisäksi kunnan työntekijät ja starttipajan nuoret kävivät tutustumassa Valmennuspaja Mahiksen toimintaan tammikuussa 2015. Starttipajalla on toimintaa kolmena päivänä viikossa. Toimintaan on osallistunut yhteensä 13 nuorta, joista 11 ollut pajalla kuntouttavassa työtoiminnassa ja kaksi sosiaalihuoltolain mukaisessa työllisyyttä tukevassa toiminnassa. Näistä nuorista yksi aloitti opinnot, yksi siirtyi työpajalle työkokeiluun, yksi muutti toiselle paikkakunnalle, kolme nuorta keskeytti, kaksi on edelleen työttömänä starttijakson jälkeen ja loput nuoret jatkavat pajalla edelleen.

Puolangalla VAPA-hankkeen toimintaa ja erilaisia matalan kynnyksen vaihtoehtoja esiteltiin lokakuussa 2014 laajasti nuorten kanssa toimiville tahoille. Puolangan kunta halusi lähteä kehittämään valmennuspajan toimintamallia ja haki OKM:n valtionavustusta nuorten työapajatoimintaan Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston kautta loppuvuodesta 2014. Valtionapupäätöksen saatuaan kunta käynnisti Valmennuspaja Sarkan syksyllä 2015 kahden työntekijä resurssilla. VAPA-hanke oli tukena Puolangan valmennuspajan suunnittelussa ja kustansi Puolangan valmennuspajalle viisi nuorten käyttöön tarkoitettua tietokonetta lisälaitteineen. Kunnan työntekijät kävivät useamman kerran tutustumassa Valmennuspaja Mahiksen toimintaan ja saivat tarvittaessa viikoittain ohjausta ja neuvontaa niin Mahiksen kuin VAPA-hankkeen työntekijöiltä puhelimitse sekä sähköpostitse. Lisäksi hankkeen projektipäällikkö osallistui Puolangan Valmennuspajan ohjausryhmän työskentelyyn ja työ jatkuu edelleen. Valmennuspaja Sarkassa oli ensimmäisen puolen vuoden aikana 10 nuorta, joista yhdeksän kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella ja yksi ns. omalla sopimuksella, joka räätälöidään aina joustavasti nuoren elämäntilanteen mukaan. Kymmenestä nuoresta yksi aloitti siviilipalveluksen ja yksi pääsi palkkatöihin. Muut nuoret jatkavat pajalla sovitusti 1-4 päivänä viikossa.

Raahen kaupungissa toimii nuorten valmennustyyppinen Satelliitti-työpaja, jonka piirissä tunnettiin kehittämistarvetta erityisesti nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden yhteensovittamisessa. VAPA-hanke toteutti kaksi kuntakäyntiä tutustuen Raahen toimintaympäristöön ja esitellen valmennuspajamallia kunnan nuorisotoimen sekä Virtaa vielä Virta II -hankkeen Raahen projektin vetäjälle ja Raahen psyyke ry:n työntekijälle. Esittelykäynneillä keskusteltiin paljon Raahen seutukunnan nuorten tilanteesta. Kummallakin käynnillä esiin nousi kokemus Raahen seudun palvelujen hajanaisuudesta. Nuorten palvelujen koordinointi ja kokonaisuus ei tuntunut olevan kenenkään vastuulla. Kevään 2015 aikana yritettiin

useamman tahon kautta koota nuorten parissa työskentelevät seudun toimijat yhteiseen kehittämisiltapäivään siinä onnistumatta.”

Kalajoen kaupunki oli kiinnostunut matalan kynnyksen toiminnan kehittämisestä, koska paikkakunnalla ei ollut riittävästi nuorten tarvitsemia palveluita. Projektipäällikkö kävi loppuvuodesta 2014 esittelemässä matalan kynnyksen toimintaa Kalajoen nuorisotoimen työntekijöille ja seudullisen seitsemän kunnan yhteisen Jelppiverkon ohjausryhmälle. Lisäksi Kalajokilaakson kuntien edustajat kävivät tutustumassa Valmennuspaja Mahiksen ja Klubitalo Pönkän toimintaan Oulun seudulla helmikuussa 2015. Kalajoen kaupungin edustaja totesi hankkeen kanssa tehdystä yhteistyöstä näin:

Vaikka Kalajokilaakson kuntien kanssa ei päästy konkreettiseen yhteistyöhön, VAPA-hanke edesauttoi Kalajoen Seurakunnan, Kalajoen kaupungin ja Jelppiverkon yhteistyön käynnistymistä ja konkretisoitumista Moottoripaja-hankkeeksi. Hankkeessa toteutetaan matalan kynnyksen toimintaa yläasteikäisille syrjäytymisuhan alla oleville nuorille ja mukana on myös etsivän nuorisotyön kautta mukaan tulevia nuoria apuohjaajan roolissa. VAPA-hankkeessa tarjolla ollutta asiantuntija apua hyödynnettiin paikallisten toimijoiden yhteistyön käynnistämiseksi.

Kaiken kaikkiaan VAPA-hankkeen levittämistyö tavoitti yhteensä 24 pohjoissuomalaisen kunnan tai kuntayhtymän ammattilaisia sekä suuren joukon muita julkisen- yksityisen- ja kolmannen sektorin toimijoita (liite 4).

7. KEHITTÄMISTYÖN JA LEVITTÄMISEN JATKOTOIMET

VAPA-hankkeen resurssien niukkuus ja hankkeen lyhyt kesto asettivat haasteita pysyvän toimintamallin rakentamiseen. Toimintamallin edelleen kehittäminen jatkuu Muhoksella VAPA-hankkeen päättymiseen jälkeen, jotta entistä useampi nuori tavoitetaan ja saadaan kiinnittymään valmennuspajan toimintaan. Kehitettäviä osa-alueita ovat mm. yhteistyön syventäminen terveydenhuollon kanssa, etsivän nuorisotyön roolin sekä nuorten kokemusasiantuntijuuden vahvistaminen.

Muhoksen kunta on edelleen mukana VAPA-hankkeen jatkoksi suunnitellussa VALPAS-hankkeessa (valmennuspajan soveltaminen). Nuorten Ystävät ry on hakenut kolmevuotista ESR-rahoitusta Pohjois-Pohjanmaan- ja Lapin ELY -keskusten alueellisessa haussa, joka päättyi 5.2.2016. Nuorten Ystävien hallinnoimaan hankkeeseen ovat Muhoksen kunnan lisäksi sitoutuneet Utajärvi, Pudasjärvi ja Kemijärvi.

VALPAS-hankkeen kohderyhmä on sama kuin VAPA-hankkeessa eli työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ja nuoret aikuiset, joiden elämää vaikeuttavat muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmat, yksinäisyys, rikostausta, oppimisvaikeudet, keskeytyneet opinnot ja tukiverkoston vähäisyys. Kehittämistyössä hyödynnetään VAPA-hankkeen kokemuksia sektorirajat ylittävästä konkreettisesta yhteistyöstä ja huomioidaan kumppanikuntien resurssit sekä olemassa olevat toimintamallit.

Kumppanikunnissa työskentelevät Nuorten Ystävien hanketyöntekijät toimivat joustavasti palveluohjaajina, valmentajina tai nuorten rinnallakulkijoina kunkin kunnan tarpeiden mukaan. He toimivat konkreettisena työparina sosiaali-, terveys- tai nuorisotoimen työntekijöiden kanssa esimerkiksi kotikäynneillä. VALPAS-hanke käynnistyy 1.8.2016, mikäli ESR-rahoitus päätös on myönteinen.

Nuorten Ystävien kehittämä matalan kynnyksen valmennuspajan toimintamalli on ajankohdainen ja uudennainen tapa tehdä työtä työelämän ulkopuolella olevien nuorten kanssa perinteisen työpajamallin rinnalla. Monialaisesti sektorirajoja ylittäen toimivalla valmennuspajalla toteutuu suurin osa sekä YHSY -hankkeen politiikkasuosituksista, että Työ- ja elinkeinoministeriön lanseeraaman valtakunnallisen nuorten ohjaamotoiminnan kriteereistä.

YHTEISKUNNAN SYRJÄLLÄ -HANKKEEN POLITIIKKASUOSITUKSET OLIVAT:

- nuorten matalan kynnyksen palvelu tarvitaan jokaiseen kuntaan
- nuorelle tulee saada luottotyöntekijä ja yksi suunnitelma
- nivelvaiheansioista on päästävä tuen jatkuvuuteen
- toimeentulotuen sijaan tarvitaan tulevaisuustuki
- nuorten tukijärjestelmää on johdettava kokonaisuutena

TEM:N MÄÄRITTÄMIÄ KRITEEREITÄ NUORTEN OHJAAMOLLE OVAT:

- kohderyhmänä alle 30-vuotiaat nuoret
- matalan kynnyksen palvelua
- tietoa, neuvontaa, ohjausta ja tukea monialaisesti
- peruspalveluiden ja laajan yhteistyöverkoston kumppanuuksien hyödyntämistä
- lähtökohtana nuoren moninaiset ja muuntuvat palvelutarpeet
- tavoitteena nuoren oman koulutukseen ja työllistymiseen johtavan polun löytyminen
- nuoren osallisuuden tukeminen ja nuoren osallistuminen oman polun suunnitteluun
- yhteinen konsepti niin kasvokkain kuin sähköisissäkin palveluissa
- yhteiset tilat ja tavoitteena yhteinen asiakkuusjärjestelmä
- yhteinen jatkuvasti kehittyvä orientaatio ja osaaminen
- yhteinen koordinaatio - eri toimijoiden hyvät, toimivat ja kehittyvät peruspalvelut

Pienessä kunnassa valmennuspaja voi toimia nuorten palvelujen koordinoijana luovasti ja joustavasti niin että vaikeimmassa asemassa olevat nuoret saavuttavat tarvitsemansa monialaiset palvelut, jos ei yhdeltä luukulta niin yhden oman työntekijän intensiivisellä ja välittävällä tuella. Valmennuspajan joustava ja erilaisten kuntien tarpeisiin levitettävä toimintamalli elää tässä ajassa ja kannustaa meitä kehittämään mallia entisestään tiiviissä yhteistyössä kuntien ja muiden kumppaneiden kanssa.

LÄHTEET

Haarakangas, Kauko 2008. Parantava puhe. Dialogisuus ihmissuhteissa, mielenterveyshoidossa ja psykiatrisessa hoidossa. Magentum Oy.

Isaacs, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Määttä M. & Määttä A. (toim.) (2015) Parempia ratkaisuja koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten tukemiseen. Valtion selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2015.

Tuusa M. Ala-Kauhaluoma M. (2014). Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaali- ja terveys- ministeriön raportteja ja muistioita 2014:42.

Unelmoi, uskalla onnistu, Ohjaamon ja Avoimen ammattiopiston matkassa 2010–2014 Nuorten tuki -hankkeen kehittämistyön kuvauksia.

Esimerkki nuoren polusta VAPA –hankkeen aikana

25 vuotias, ei ammatillista koulutusta, pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus, rikoskierre, päihteiden käyttöä

VAPA-hankkeen seminaari

UUSIA NÄKÖKULMIA NUORTEN MATALAN KYNNYKSEN TOIMINTAAN

Päivän tavoitteena on tarjota uusia ideoita ja ajatuksia vaikeimmassa asemassa olevien nuorten palvelujen kehittämiseen ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen. Seminaari on tarkoitettu nuorten kanssa työskenteleville tahoille, nuorille ja kaikille asiasta kiinnostuneille. Tilaisuus on maksuton.

Ohjelma

Aika:	tiistai 1.9.2015 klo 8.45-15
Paikka:	Oulun pääkirjasto, Pakkalan sali, Kaarlenväylä 3, Oulu
8.45	Ilmoittautuminen ja aamukahvi
9.15	Tervetuloa ja orientaatio päivän teemaan Kirsi-Maria Stewart, nuorisotoimen ylitarkastaja, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto Lea Nikula, kehittämisspäälikkö, Nuorten Ystävät
10.00	Sosiaalinen kuntoutus vaikeimmassa asemassa olevien nuorten näkökulmasta Elina Palola, neuvotteleva virkamies, Sosiaali- ja terveysministeriö
10.45	Päihde- ja mielenterveysongelmaiset nuoret mukaan matalan kynnyksen toimintaan - käytännön kokemuksia Muhokselta Amira Bushnaief, projektisuunnittelija, Nuorten Ystävät Sanna Tölli, sosiaalityöntekijä, Muhoksen kunta Nuoren osallisuuden vahvistaminen Valmennuspaja Mahiksen nuori ja Miia Simontaival, työhönvalmentaja, Nuorten Ystävät Kunnan ja järjestön välinen yhteistyö Merja Honkanen, sosiaali- ja terveysjohtaja, Muhoksen kunta
11.45	Lounas (omakustanteinen)
12.45	Järjestöt mukana kuntien hyvinvointikertomustyössä Maarit Niva, asiantuntija, Oulun kaupunki Marjo-Riitta Tervonen, erityisasiantuntija, SOSTE ry
13.15	Sosiaalinen osallisuus Nuorten osallisuuden edistämistä kaupallisissa tiloissa Pauliina Lampela, asiantuntija, Nuorten Palvelu ry Sosiaalinen osallisuuden edistäminen, mitä tehty ja mitä voisi vielä kehittää Reija Paananen, tutkija, Sokra-hanke
14.15	Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta ESR-rahoituksen näkökulmasta Päivi Jaakola, asiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
14.30	Loppukeskustelu, yhteenveto ja päätössanat
15.00	Iltapäiväkahvit ja tilaisuus päättyy

Ilmoittautumiset tapahtumaan sähköisellä lomakkeella:
<https://www.nuortenystavat.fi/index.php?9158>.

Liite 3

VAPA – hankkeen ohjausryhmä 2014-2016

Tanja Väisänen, nuorten edustaja, Valmennuspaja Mahis, Muhos
Aija Ullgren, nuorten edustaja, Valmennuspaja Mahis, Muhos
Merja Honkanen, Sosiaali- ja terveysjohtaja Muhos
Tarja Saarelainen, Kehittämispäällikkö, Rovaniemi
Timo Heikkilä, Sivistyspalvelujen esimies, Kuhmo
Sirpa Salmivaara, Sosiaalijohtaja, Puolanka, ohjausryhmän puheenjohtaja
Ari Pietarinen, Nuorisotoimen johtaja, Raahe
Anita Ohtamaa, Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja, Kalajoki
Kirsi-Marja Stewart, Nuorisotoimen ylitarkastaja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Vesa Puuronen Professori, Oulun Yliopisto
Marjo-Riitta Tervonen, Erityisasiantuntijan Soste
Timo A. Tanninen, Finanssineuvos, Sosiaali- ja terveysministeriö
Arja Sutela, Pääsihteeri, Nuorten Ystävät

Lea Nikula, Projektipäällikkö Nuorten Ystävät, esittelijä, ohjausryhmän sihteeri
Amira Bushnaief, Projektisuunnittelija, Nuorten Ystävät, esittelijä

Liite 4

Toimintamallin levittäminen

Kuntien työntekijöiden vierailut Valmennuspaja Mahikselle

Yhteensä 16 kuntaa ja 75 kuntien työntekijää

Pudasjärvi, Utajärvi, Kuhmo, Kempele, Oulainen, Ylivieska, Sievi, Alavieska, Haapavesi,
Kalajoki, Kajaani, Puolanka, Rovaniemi, Oulu, Ii ja Nivala

Projektipäällikön kuntakäynnit

Yhteensä 27 tapaamista 12 eri kunnassa tai kuntayhtymässä

Kuhmo (2), Puolanka (3), Rovaniemi (12), Raahe (2), Kalajoki, Oulainen, Haapavesi,
Pudasjärvi, Vaala, Kempele, Kemijärvi ja Ii

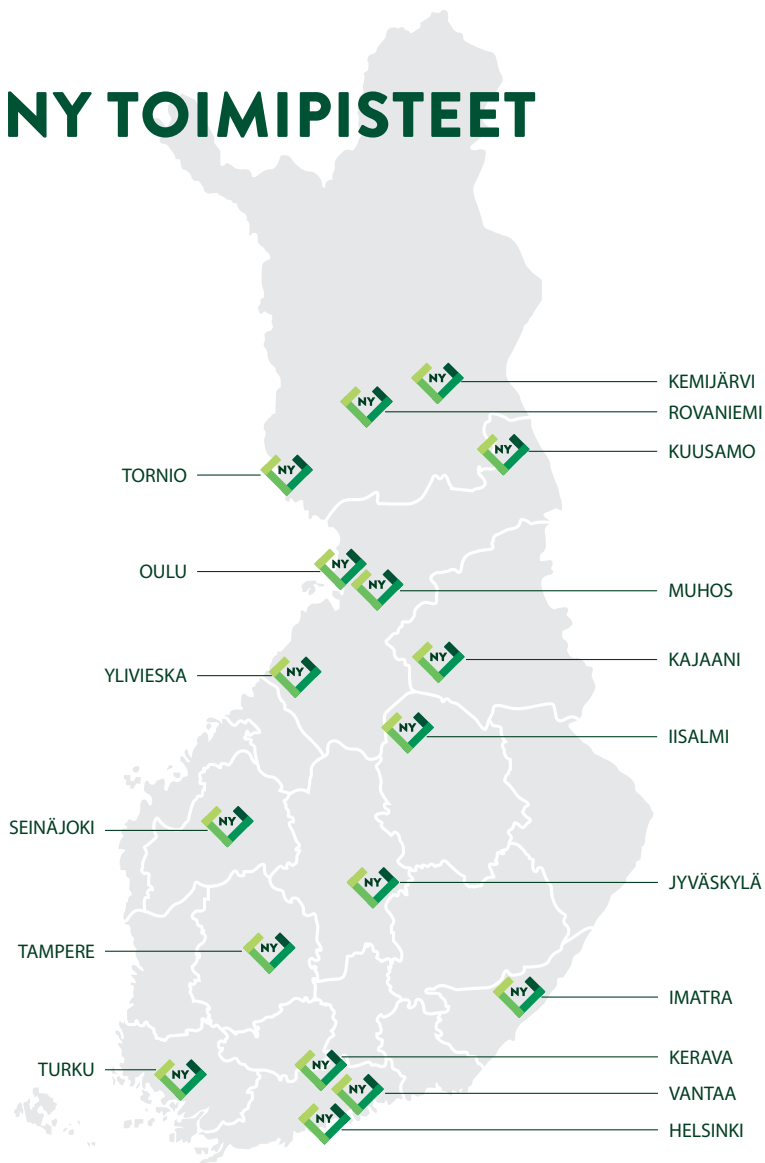
VAPA-hankkeen seminaariin 1.9. osallistuneet kunnat ja kuntayhtymät

Yhteensä 16 kuntaa, kolme kuntayhtymää ja 150 henkilöä

Kajaani, Liminka, Oulu, Kainuun Sote, Utajärvi, Raahe, Pudasjärvi, Ii, Muhos, Tyrnävä,
Puolanka, Oulunkaaren kuntayhtymä, Raahen Hyvinvointikuntayhtymä, Kempele, Haapavesi,
Hailuoto, Lumijoki, Vaala ja Taivalkoski

NY TOIMIPISTEET

NUORTEN YSTÄVÄT

Torikatu 28
90100 Oulu
p. 044 7341 500
info@nuortenystavat.fi

WWW.NUORTENYSTAVAT.FI

TOIMINTA- PERIAATTEEMME

Me NYn työntekijät olemme yhdessä luoneet työskentelyämme ohjaavat periaatteet, joihin olemme kaikki sitoutuneita. Siksi kutsumme periaatteitamme arjen kivijalaksi.

ERITYISTEN OSAAJA

Kaikilla on oikeus apuun - toivotonta tapausta ei ole. Hyväksymme jokaisen yksilönä, omana itsenään. Uskomme iloiseen, voimauttavaan arkeen.

KOKENUT

Kokemuksemme antaa meille rohkeutta tehdä ja kehittää uusia asioita yhdessä asiakkaidemme kanssa. Jokainen asiakas-kohtaaminen kasvattaa asiantuntemustamme. **Olemme työskennelleet erityisryhmien parissa jo yli 100 vuotta.**

PERIKSIANTAMATON

Sitoudumme asiakkaisiimme ja heidän arkeensa. **Emme luovuta missään tilanteessa.** Periksiantamattomuudesta saamme voimaa työhömmme.

YHTEISKUNNALLISEN HYVÄN TEKIJÄ

Toimimme eettisesti kestäväällä tavalla ja tavoittelemme työssämme paikallisten yhteisöjen ja **koko yhteiskunnan hyvää.**